

Utformning av Riksbankens företagsintervjuer

Huvudsyftet med Riksbankens företagsintervjuer är att få fördjupad information om hur företagen uppfattar den aktuella situationen och hur man avser att agera utifrån denna. Denna information kompletterar därmed Riksbankens övriga beslutsunderlag i penningpolitiken. Urvalet av företag, liksom frågorna i intervjuerna, anpassas till de frågeställningar som är aktuella för penningpolitiken vid olika tidpunkter. Urvalet är därmed inte representativt för näringslivet som helhet. Intervjuer genomförs av erfarna ekonomer från Riksbanken inför varje penningpolitisk rapport, det vill säga tre gånger per år.

Strukturerade djupintervjuer

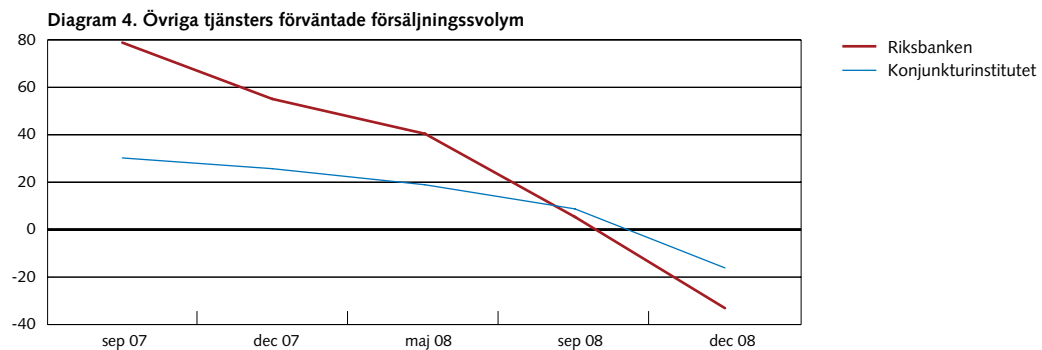
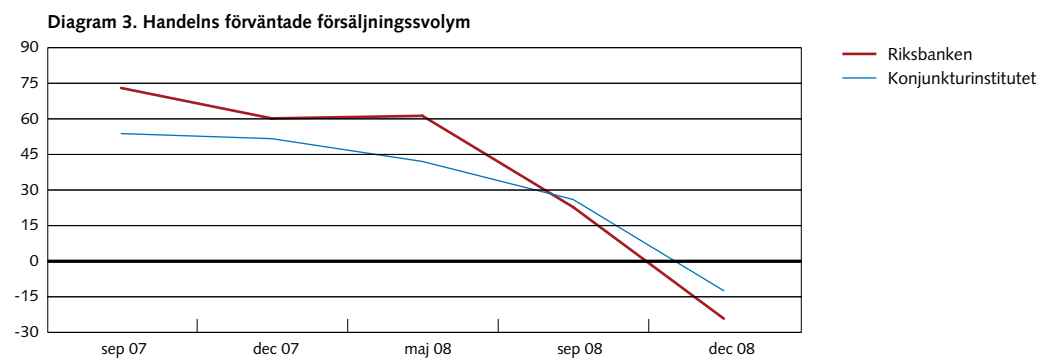
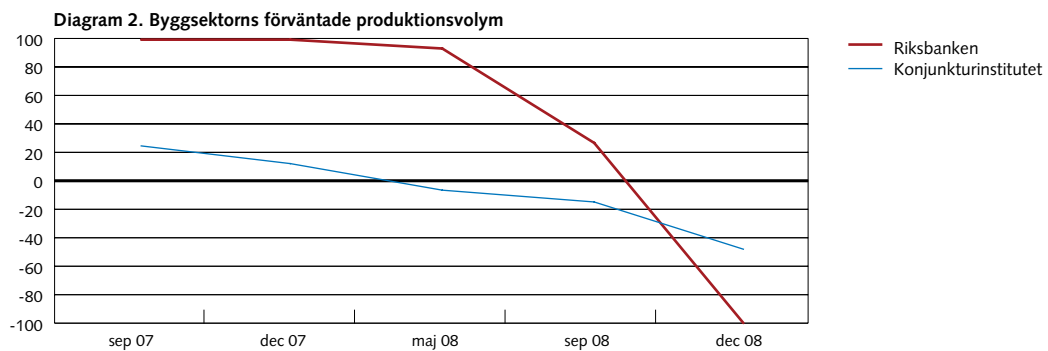
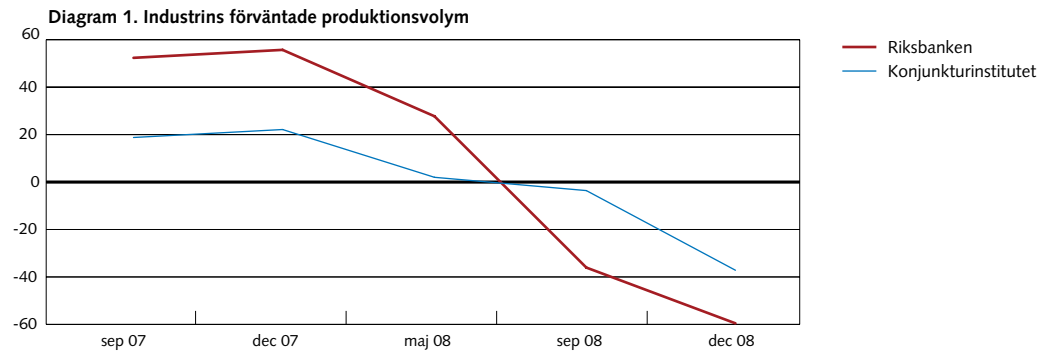
Undersökningen genomförs med hjälp av "djupintervjuer" det vill säga en öppen samtalsform anpassad till varje företags specifika situation. Intervjuerna är samtidigt strukturerade eftersom de förs med stöd av intervjuguider anpassade för respektive bransch. Intervjuguiderna innehåller ett antal specifika frågor om företagets syn på konjunkurläget, produktion, sysselsättning, prisutveckling mm. De specifika frågorna är enkla på så sätt att vi i normalfallet ber företagen välja ett av tre alternativ – att något förbättrats/ökat, varit oförändrat eller försämrats/minskat (se sida 5). Efter det att företagsledningen besvarat dessa frågor ber vi dem utveckla detta svar med ett antal följdfrågor. Dessa följdfrågor är en central del av intervjuerna, eftersom huvudsyftet med undersökningen är att få information om hur företagen uppfattar den aktuella situationen och planerar utifrån denna.

Få företag, men rimliga resultat

Antalet företag i varje undersökningsomgång begränsas till cirka 60. Detta ger möjligheter att inkludera tillräckligt många företag för att få en relativt god bild av utvecklingen i de fyra sektorer som vi primärt syftar till att följa. Intervjuerna fördelas därför med cirka 20 företag inom industri, cirka 5 inom byggsektorn, cirka 15 inom handeln och cirka 20 inom övriga tjänster. Denna fördelning speglar inte näringslivet som helhet utan innebär en underrepresentation för övriga tjänster och en överrepresentation för de andra sektorerna jämfört med respektive sektors andel av förädlingsvärdet i ekonomin. Överrepresentationen för handeln motiveras av att vi primärt är intresserade av konsumentprisernas utveckling. För industri och byggsektor motiveras det av vårt intresse för konjunktürkänsliga delar av ekonomin.

Nedan redovisar vi några jämförelser som visar att undersökningen tycks fånga samma tendenser som i Konjunkturinstitutets barometerundersökningar även om omslaget från hög- till lågkonjunktur syns tydligare än i barometrarna. Det sistnämnda gäller generellt och särskilt för byggsektorn.¹

¹ Det kan finnas flera förklaringar till att nettotalen förefaller bli större i Riksbankens undersökning än i Konjunkturinstitutets. Ett är att Riksbankens undersökning främst speglar tillståndet i stora och medelstora företag och koncerner. Det kan medföra att spridningen i svaren kan bli mindre om de stora företagen tenderar att utvecklas på ett likartat sätt. Om dessutom antalet intervjuade företag är litet i en bransch kan nettotalen bli väldigt stora. Däremot påverkar en allmän förändring i konjunkturen hela branschen och även de stora företagen, vilket kommer till uttryck i att nettotalen snabbt kan ändras.

Källa. Riksbankens företagsundersökningar (fråga 2b, viktat resultat) resp. Konjunkturinstitutets månadsbarometer.

Anm. Nettotal, dvs. saldot mellan andelen företag som uppgett en ökning respektive en minskning för en viss fråga. Exempel: 40 % av företagen uppger att produktionsvolymen har ökat och 10 % att den har minskat (50 % uppger att den är oförändrad). Nettotalet blir i det här fallet 30 (40-10=30).

Även om kvantifieringar spelar en relativt underordnad roll i denna undersökning är det av intresse att vi med ett mycket begränsat urval fångar samma tendenser som Konjunkturinstitutets väsentligt större månadsbarometer.² Det ökar trovärdigheten för de slutsatser vi drar trots att kvantifieringarna i första hand används som en bakgrundsram vid sammanställningen av väsentligt utförligare information från intervjuerna. En del av denna information är kommentarer från företag om efterfrågan från andra branscher. Då många företag har breda kontaktytor mot andra branscher ger de ofta värdefulla kommentarer som inte speglas i kvantifieringar som ovan. Denna information inkluderas i analysen av utvecklingen för de olika sektorerna.

Kriterier för urval av företag

Urvalet av företag inom respektive sektor baseras på en kombination av flera kriterier. Olika branschers relativa storlek och konjunkturkänslighet, ambitionen att spegla pristrycket i den svenska ekonomin samt vår strävan efter att koncentrera intervjuerna till större företag är centrala variabler. Därutöver har vi också ambitionen att successivt utöka vår kunskap om mindre konjunktur känsliga branscher genom att besöka dessa med längre mellanrum. Sedan undersökningen startade 2007 har vi besökt cirka 200 olika företag.

För prisutvecklingen är handeln central men också branscher i tidigare led som livsmedelsindustrin, då utvecklingen i tidigare led kan reducera eller förstärka pristrycket i handeln. Genom att inkludera flera led ökar vår kunskap om hur prisförändringar fortplantar sig i ekonomin från bransch till bransch via företagens avtalsformer och de prispförhandlingar som förs. En fördel med detta upplägg är att den underlättar tolkningen av den information som vi samlar in. Det är exempelvis lättare att bedöma det troliga utfallet av en prispförhandling om vi har möjlighet att tala med båda parterna.

På motsvarande sätt har vi valt att följa andra beroendeförhållanden. Utöver livsmedelsindustrin och -handeln följer vi exempelvis bygg- och fastighetssektorn (trävaruindustri, småhustillverkare, byggföretag, fastighetsföretag och fastighetsmäklare) samt fordonsindustrin och bilhandeln.

Företag med cirka 275 000 anställda

De större företagen är naturligtvis av särskilt intresse då de genom sin storlek ofta har en avgörande betydelse för utvecklingen av ekonomin. Vi har därför valt att inkludera cirka 15 av de största i varje undersökning, vilket innebär att de utgör en relativt stabil del i undersökningarna. I takt med att kontakterna med dessa företag upparbetats har vi valt att i några fall genomföra intervjuer per telefon i stället för via personliga besök. Det totala antalet anställda i företagens svenska delar har varierat kring 275 000 i de senaste undersökningarna.

---

2 | Konjunkturinstitutets månadsbarometrar ingår cirka 4 000 företag.

Varierande branscher

De flesta av resterande cirka 45 företag ersätts vid nästa undersökningstillfälle av andra företag i samma bransch. På detta sätt ingår de större branscherna i varje undersökning. För mindre branscher varierar dock sammansättningen. För de mindre branscher som vi inkluderar i en undersökning besöker vi normalt tre företag för att reducera risken för att våra resultat domineras av individ- eller företagsspecifika svar.³ Begränsningen till 60 intervjuer per omgång ger därmed inte utrymme för att inkludera samtliga mindre branscher vid varje tillfälle. Denna variation i urval reducerar naturligtvis jämförbarheten mellan olika undersökningstillfällen. Denna nackdel har vi dock valt att acceptera, då det primära syftet inte är att bygga upp jämförbara tidserier.

Frågeställningar av relevans för penningpolitiken

Urvalet av branscher kan också påverkas av de frågeställningar som vid olika tillfällen är av relevans för penningpolitiken. Exempelvis var risken för spridningseffekter från stigande råvarupriser en viktig frågeställning under en stor del av 2008. Av detta skäl inkluderade vi i undersökningen i september 2008 ett antal företag i kemisk industri samt i gummi- och plastindustrin för att öka vår kunskap om bl.a. hur snabbt stigande oljepriser påverkar t.ex. plasttillverkande företags priser och därefter konsumenterna via priserna i handeln.

Kontakterna med företagen

Kontakten med ett utvalt företag inleds med ett brev från riksbankschefen i vilket denne ber företaget delta i undersökningen. Nästa steg är att respektive intervjuare kontaktar företaget per telefon och avtalar om en tid för ett besök på cirka en timma. Efter intervjuerna och sammanställningen av resultaten publiceras en rapport på Riksbankens webbplats. Denna rapport skickas till respektive företag tillsammans med ett tackbrev. Bortfallet i undersökningen har varit litet. I de tre senaste omgångarna har bortfallet uppgått till två företag per undersökningstillfälle.

Positionen för den eller de personer i respektive företagsledning som vi intervjuar varierar något från företag till företag. Vanligast är dock att intervjun sker med företagets ekonomichef eller VD och i vissa fall med båda närvarande.

Genomgående har företagen varit tillmötesgående också med att besvara frågor som kan betraktas som känsliga. En förutsättning för detta är att Riksbanken behandlar företagsspecifik information som konfidentiell. Vi talar heller inte om vilka företag som ingår i undersökningarna.

Nationellt perspektiv men internationella företag

Ett utmärkande drag i det svenska näringslivet är att många större företag ingår i internationella koncerner. Vanligast är detta inom industrin även om det också förekommer i andra sektorer. För Riksbankens penningpolitik är det i första hand utvecklingen av den svenska ekonomin som är relevant om än också internationella tendenser är viktiga då de ger en stark återverkan in i den svenska ekonomin. Av detta skäl ber vi företagen i första hand tänka på företagets svenska delar när de svarar på frågorna under intervjun. Av samma skäl använder vi oss av antalet anställda i Sverige när vi viktat samman resultaten.

³ För några branscher med många mindre företag valde vi i december 2008 att intervju branschorganisationen i kombination med ett företag i respektive bransch.

Utdrag ur intervjuguide för tillverkningsindustrin⁴

- 1 a) Hur bedömer du att konjunkturläget är för närvarande för ert företag?⁵
Bra.... Tillfredsställande... Dåligt....
- b) Hur bedömer du att konjunkturläget kommer att vara om sex månader för ert företag?
Bättre.... Oförändrat... Sämre....
- 2 a) Hur har produktionsvolymen utvecklats de senaste tre månaderna jämfört med föregående tre månader (säsongrensats)?
Ökat.... Oförändrat.... Minskat....
- b) Hur bedöms produktionsvolymen komma att utvecklas de närmaste tre månaderna jämfört med föregående tre månader (säsongrensats)?
Öka.... Oförändrad.... Minska....
- 3 a) Hur har orderingången utvecklats de senaste tre månaderna jämfört med föregående tre månader (säsongrensats)?
Ökat.... Oförändrad.... Minskat....
- b) Hur bedöms orderingången komma att utvecklas de närmaste tre månaderna jämfört med föregående tre månader (säsongrensats)?
Öka.... Oförändrad.... Minska....
- 4 a) Hur har sysselsättningen utvecklats de senaste tre månaderna jämfört med föregående tre månader (säsongrensats)?
Ökat.... Oförändrat.... Minskat....
- b) Hur bedöms sysselsättningen att utvecklas de närmaste tre månaderna jämfört med föregående tre månader (säsongrensats)?
Öka.... Oförändrad.... Minska....
- 5) Hur ser företaget för närvarande på möjligheterna att hantera en (oväntad/väntad) ökning av efterfrågan?
Inga svårigheter.... Vissa problem.... Stora svårigheter....
- 6 a) Hur mycket bedömer ni lönekostnaderna (inklusive arbetsgivaravgifter) kommer att öka nästa kalenderår?
Öka mer än tidigare.... Lika mycket som tidigare.... Öka mindre ....
- b) Vad är er bedömning om löneglidningen (dvs. löneökningar utöver avtal) för nästa kalenderår?⁶
Ökar.... Oförändrad.... Minskar ....

4 Övriga intervjuguides är mycket snarlika bortsett från att frågor om orderingången och investeringar enbart ställs till industrin samt att frågan nummer fem (om kapacitetsbegränsningar) ersätts av frågan om företaget har brist på arbetskraft i övriga guider.

5 Frågorna om konjunkturläget infördes fr.o.m. intervjuomgången i maj 2008.

6 Frågorna om lönekostnadernas och löneglidningens utveckling infördes fr.o.m. intervjuomgången i maj 2008.

- 7) Hur ser företagets investeringsplaner ut för de kommande sex månaderna (jämfört med föregående halvår)?
Ökade....   Oförändrade....   Minskade....
- 8) Hur har företagets tillgång till extern finansiering förändrats det senaste kvartalet?⁷
Förbättrats....   Oförändrad....   Försämrats....
- 9) Hur är omdömet om lönsamheten för närvarande?
God....   Tillfredsställande....   Dålig....
- 10 a) Hur har ni förändrat försäljningspriserna det senaste året (tolv månaderna) jämfört med året innan?
Öka mer än tidigare....   Lika mycket som tidigare....   Öka mindre...
- b) Hur kommer ni att förändra försäljningspriserna det kommande året (tolv månaderna) jämfört med året innan?
Öka mer än tidigare....   Lika mycket som tidigare....   Öka mindre...
- 11) Om ni skulle bedöma hur produktiviteten (i nivå) har utvecklats i ert företag under senare tid, t.ex. senaste halvåret jämfört med tidigare halvår, vad skulle ni svara då?
Fallit....   Oförändrad....   Stigit....
- 12) Hur snabbt får en växelkursförändring genomslag på era försäljningspriser?⁸
0-3 mån....   3-6 mån....   6-12 mån....

⁷ Frågan om tillgång på extern finansiering infördes fr.o.m. intervjuomgången i september 2008.

⁸ Frågan om växelkursförändringars genomslag infördes i intervjuomgången i december 2008.